

TELEFON

Poskočio sam na stolici kada je telefon zazvonio.

U mukloj tišini noći ovaj iznenadni zvuk delovao je gotovo poput obližnjeg pucnja groma. Prenut iz zamišljenosti, u prvom trenutku pometnje samo sam se s nevericom upiljio u telefon na radnom stolu, kao da ga tu prvi put vidim. Ponovljena zvonjava povratila me je iz ukočenosti. Dok sam žurnom, gotovo usplahirenom kretnjom posezao prema slušalici, bacio sam pogled u desni donji ugao monitora preda mnom, gde su četiri brojke pokazivale vreme. Bio je to jedini ispis na beloj pustoši ekrana. Ponoć je prošla pre četrdeset sedam minuta.

Nisam imao pojma ko bi mogao da me zove ovako kasno. Teško da je to neko koga poznajem zato što svi znaju da noću radim, pa me ne bi uznemiravali. Osim, jasno, ako se nije dogodilo nešto što se nije moglo odložiti do jutra, a to teško da bi bilo nešto dobro. Nadao sam se da ipak nije posredi neka nevolja. Znatno je verovatnije da je neko pogrešio broj. To se povremeno događalo, premda još nikada u ovo doba. Kome uopšte može pasti na pamet da telefonira posle ponoći? Pa onda još i da ne vodi računa o tome kako bira brojeve. Ljudi stvarno umeju da budu neuviđavni.

Prineo sam slušalicu uhu i oštro kazao: „Halo!”

„Dobro veče!”, oglasio se neko s druge strane veze. Odnekud sam bio siguran da će to biti mlada osoba, po svoj prilici pod uticajem nečega što ju je prekomerno oraspoložilo. Umesto toga, začuo sam dubok, ozbiljan glas muškarca srednjih godina, tako da je moja narogušenost malo splasnula. Bio sam spreman da nepoznatom mladom sabesedniku uputim tiradu o nevaspitanju, ali sada sam samo uzvratilo: „Dobro veče”, premda i dalje smrknuto.

„Ovde je Đavo”, rekao je čovek ravno, kao što bi to učinio neki moj prijatelj koji izgovara svoje ime.

Ostao sam bez reči nekoliko trenutaka, a onda spustio slušalicu. Još sam nekako mogao da razumem da me neko pogrešno pozove usred noći, ali da to učini namerno da bi se šegačio, pa još odrasla osoba! Svet se odista izopačio!

Samo što sam pustio slušalicu, telefon je ponovo zazvonio. Ovoga puta nisam sačekao da dokonu šaljivdžija bilo šta kaže, već sam mu odmah odbrusio.

„Ako smesta ne budete prestali da me drsko uznemiravate, pozvaću centralu i zatražiću da vam uđu u trag. Ne samo što ćete onda platiti visoku globu za to što činite nego još možete i da završite u zatvoru. Zar vas nije sramota da se tako ophodite u vašim godinama?”

„Kako bi mogli da uđu u trag Đavolu? Iz centrale bi vam kazali da nikakvih poziva na vaš broj nije bilo. Onda biste se vi našli u neprilici. Čime biste opravdali prijavljivanje nepostojećih uznemiravanja?”

Neznanac očito nije nameravao da odustane. U redu, ima i tome leka. Tresnuo sam slušalicu, što je bilo nepotrebno jer to nije moglo da se čuje na drugom kraju linije, ali

meni je donelo malo oduška. Potom sam prstima potražio dugme za isključenje zvonjave na stražnjoj strani aparata i pritisnuo ga. Tako! Ovo je baš zgodno. Kada bi čovek mogao i druge nevolje da otklanja jednostavnim pritiskom na dugme. Da vidimo kako će sada da nastavi svoju zloćudnu igru.

I videli smo odmah. Odnosno, čuli smo. Telefon je ponovo zazvonio.

Pomislio sam u prvi mah da nisam pritisnuo pravo dugme. Tamo ih ima nekoliko, a ja ih retko koristim, tako da je moguće da sam pogrešio. Pustivši telefon da zvoni, podigao sam aparat, okrenuo ga, uverio se koje je dugme za isključenje zvonjave i čvrsto ga pritisnuo, što je takođe bilo suvišno jer je reagovalo i na blag dodir. No, ništa se nije dogodilo. Zvuk je nastavio da se prodorno razleže u pravilnim razmacima. Pritisnuo sam ga u brzom nizu još četiri-pet puta, ali nije vredelo. Jedina mogućnost koja mi je pala na pamet bila je da se prekidač pokvario. Šta drugo? Kratko sam zurio u aparat, ne znajući šta da preduzmem. Svaki novi talas neumoljive zvonjave sve mi je više išao na živce. Morao sam što pre da je obustavim. Učinio sam stoga ono što je bilo najjednostavnije, iako ne i najmudrije. Ponovo sam podigao slušalicu, znajući da time samo idem naruku nastranom tipu. S psihopatama čovek nikako ne sme da se upusti u razgovor zato što to uvek ispadne rđavo.

„Slušajte vi...“, počeo sam, ali me je dubok glas prekinuo.

„Zar ste se stvarno ponadali da se Đavo može isključiti na dugme?“

Kada sam ponovo tresnuo slušalicu, iza toga nije stajala samo ozlojeđenost kao prvi put nego i ledeni prsti zebnje koji su me najednom šćepali oko grudi. Želeo sam da ubedim samoga sebe da mu nije bilo teško da pogodi šta sam pokušao da učinim zato što bi svako na mom mestu najpre to probao, ali ovo objašnjenje nekako nije delovalo potpuno zadovoljavajuće. Osećajući trnce kako mi mile niz vrat, hitro sam ustao od radnog stola, obišao ga, sagnuo se i izvukao iz utičnice u zidu telefonski kabl, duboko uzdahnuvši pri tom.

Ali olakšanje jedva da je potrajalo koji tren. Još dok sam se vraćao ka stolici, telefon je ponovo zazvonio. Zastao sam u mestu, okrenuo se i netremice zagledao u otkačeni kabl. Potom sam nekoliko časaka proveo pogleda prikovanog za telefon koji je radio nešto što nikako nije smeo da radi. Možda bi moja nepomičnost i duže potrajala, ali javio mi se utisak da zvonjava svakim navratom postaje sve jača. Još malo i čuće se i u okolnim stanovima, a samo mi je još nedostajalo da buka iz moje radne sobe razbudi susede. Nisam imao izbora.

Lagano sam podigao slušalicu, sačekao malo, pa tiho rekao: „Halo?“

„Jeste li se najzad prizvali pameti?“, kazao je prekorno isti glas. „Naprosto je neverovatno koliko ljudima treba da prihvate nešto tako bezazleno kao što je Đavolov telefonski poziv. Šta bi tek bilo da sam se pojavio na vašim vratima, glavom i bradom? No, istini za volju, s vama je još išlo srazmerno brzo, dok ponekad ume da potraje. I da bude neprijatno. Ima onih koji se baš nerazumno ponašaju. Događa se da, u tvrdoglavom odbijanju da se suoče sa stvarnošću, čak izbace telefon kroz prozor s nekog visokog sprata. A onda im je Đavo kriv kad aparat, iako se razbio u paramparčad, nastavi da zvoni, i to tako silovito da se podigne prava uzbuna u celom kraju. Ali nema druge. S nekim ljudima ne možete da postupate u rukavicama.“

Nastala je kratka pauza pre no što sam ponovo progovorio. Glas mi je i dalje bio prituljen.

„Šta želite od mene?“

„Od vas? Ništa.“

Ponovo sam malo oklevao.

„Ali zašto ste me onda pozvali?“

„Samo sam uzvratilo na vaš poziv?“

„Na moj poziv?“, zabezeknuto sam ponovio, sručivši se natrag na stolicu.

„Na vaš, da. Zar maločas niste pomislili na to da biste rado pristali na pakt s Đavolom samo da više ne gledate u prazan monitor pred sobom? Da vam se javi nadahnuće?“

Progutao sam knedlu. Palo mi je na um da ga upitam kako može da zna šta sam pomislilo, ali odustao sam od toga zato što mi se učinilo da bi pitanje bilo neumesno. Uostalom, verovatno mi ne bi odgovorio.

Umesto toga, rekao sam: „Ali to je bilo samo figurativno... metaforično. Nisam mislio doslovno.“

„Je li? Nije mi tako izgledalo. Znači li to onda da vam moje usluge nisu potrebne?“

Morao sam smesta da kažem da nisu. Iako mi je srce mahnito dobovalo, a u ušima mi zujalo, bio sam ipak još dovoljno priseban da valjano rasuđujem. S Đavolom nipošto ne treba tikve saditi.

Kada sam otegnuto odgovorio: „Jesu, ali njihova cena...“ – učinilo mi se da to izlazi iz usta nekog drugog.

„Sve ima svoju cenu.“

„Moja duša?“, upitao sam gotovo šapatom.

„Ma, koješta. Kome je potrebna duša jednog pisca? I to još neuspelog.“

Iako je trebalo da mi lakne, ovo je delovalo kao iznenadni ubod šilom u debelo meso.

„Pa šta onda?“, uzvratilo sam nešto čvršće. Povređena sujeta malo mi je povratila samopouzdanje.

„Naslađivaću se vašim mukama.“

„Kojim mukama?“ Glas mi se ponovo prigušilo.

„Duševnim, naravno. Kojim drugim? Patićete.“

„Ah, tako.“ Začutao sam načas, pa dodao snebivljivo: „A za čim ću patiti?“

„Za onim što će vam biti uskraćeno.“

„Šta će mi biti uskraćeno?“

„Uspeh za života ili mesto u istoriji književnosti. Izbor je na vama.“

„Mogu da izaberem između toga dvoga?“

„Da. Sasvim slobodno. Ako budete želeli da u istoriju književnosti uđete kao veliki pisac, to će vam biti omogućeno, ali jedino posthumno. Za života ćete biti zanemarivani i osporavani. Gotovo da vas niko neće čitati. Zbog toga ćete biti najpre gnevni i osujećeni, ubeđeni da vam se čini velika nepravda. Potom ćete i sami početi da sumnjate u sebe, polako ćete gubiti volju da pišete, tonućete sve više u beznade, na kraju ćete možda i dići ruku na sebe. U stvari, nadam se da ćete to učiniti. Takav ishod najbolja je naknada za moje usluge.“

„Ali zašto bih digao ruku na sebe, kada ću znati da ću posle smrti biti priznat kao veliki pisac?“

„Jeste li sigurni da bi vam to bila dovoljna uteha? Uostalom, kakva jemstva imate u tom pogledu?“

„Pa našu pogodbu. Vašu reč.“ Glas mi je blago zatitrao.

„Mnogi bi se grohotom nasmejali kada bi čuli da se pouzdajete u Đavolovu reč. Premda se ja uvek držim pogodbi koje sklopim.“

„Dobro, a druga mogućnost?“

„Tu vas čeka popularnost. Bili biste veoma čitani, pa samim tim i poznati. Verovatno i bogati. Zasenjeni uspehom, ne biste se mnogo osvrtni na to što stručnjaci vašem delu odriču bilo kakvu književnu vrednost. Bar ne u početku. Kako godine budu prolazile, međutim, ovo nepriznavanje sve bi vam teže padalo. Izvesnost da ćete kao pisac brzo biti zaboravljeni nagnala bi vas da se osećate neostvareno, uzaludno, promašeno. To verovatno ne bi bilo dovoljno da vas navede na samoubistvo – što je, razume se, šteta – ali zato bi patnja bila dugotrajna.“

Nisam znao šta bih na ovo odmah rekao. Utonuli smo u napetu tišinu.

„To baš i nije neki izbor“, oglasio sam se konačno.

„Možda, ali nemate razloga da se žalite. Vi bar imate neku mogućnost. Koliko je samo onih pisaca kojima se nikakav izbor nikada ne ukaže, iako me, baš kao i vi, pozivaju. Neki čak svakodnevno, pa i više puta na dan. Ali ne može se, jasno, svima udovoljiti. Kuda bi nas to odvelo? Takvi ostaju i bez uspeha za života i bez mesta u istoriji književnosti.“

Nešto mi je iznenada palo na um. „Ali ima i takvih pisaca koji ostvare uspeh za života, a i steknu visoko mesto u istoriji književnosti. Šta je s njima? Mislim, kakav ste izbor njima ponudili?“

„Nikakav. Njima uopšte nije bila potrebna moja pomoć, pa me nisu ni pozvali. Oni su pod drugom zaštitom, nažalost.“

Telefonska veza ponovo je kratko bila nema.

„Trebalo li odmah da vam saopštim šta sam odabrao?“

„Ne. Ne morate uopšte da me izvestite o tome. Lako ću i sâm ustanoviti za šta ste se opredelili čim budete počeli da pišete. Tu se sve jasno vidi.“

Uzdahnuo sam. „Ali u tome i jeste nevolja. Kako da počnem da pišem kad mi ne ide? Zar bi uopšte bilo ovog razgovora da nije tako?“

„Pa bar se taj problem može rešiti. Napišite priču upravo o našem razgovoru.“

„O našem razgovoru?“, zbunjeno sam ponovio. „Ali ja nisam pisac horora.“

„Zar je ovo horor?“, U glasu kao da mu se javio prizvuk uvređenosti i ljutnje.

„Nije, naravno“, pohitao sam da se ispravim. „Pa ipak, pojava Đavola...“

„Ne mora da bude doslovna. Načinite je figurativnom, metaforičnom.“

„Svejedno bi to bila fantastika.“

„Imate nešto protiv fantastike?“ Opet malopredašnji prizvuk.

„Ne, nipošto. Jedino što se nikada nisam oprobao u njoj. Ali, zašto da ne? Mogao bih da pokušam...“

„Eto, vidite. Preporučujem da se odmah date na posao, dok su vam utisci još sveži.“

„Svakako.“ Napravio sam pauzu. „Pretpostavljam da bi trebalo da vam se zahvalim...“

„Nemojte mi se zahvaljivati. Ovo vam sada izgleda kao velika usluga, ali na kraju ćete me proklinjati zbog nje. Takođe me nemojte više zvati. Bilo bi uzaludno. Pojavljujem se samo jednom.“

„Razumem“, uzvratilo sam. „Onda, zbogom.“

Ugrizao sam se za jezik, ali bilo je kasno. Pre no što se veza prekinula, do uha mi je do-
pro zvuk nalik na režanje, samo nekako potmuliji, zlokobniji. Žurno sam spustio slušalicu.

Nagon za urednošću nalagao mi je da vratim telefonski kabl u utičnicu, gde mu je me-
sto, ali nisam to učinio. Neka ostane otkaćen. Svejedno što više neće biti neočekivanih
noćnih poziva. Pa ipak, kada sam uskoro u vrhu praznog ekrana otkucao prvu rečenicu
priče „Telefon“ – *Poskočio sam na stolici kada je telefon zazvonio* – mogao sam se zakleti da
su mi se uši ispunile reskim, prodornim zvukom.